

N:o 185.

Af herr **L. J. Carlsson** i Malmberget **m. fl.**, om skrifvelse till
Kungl. Maj:t angående förebyggande af försäljning af
eter- eller sprithaltiga läkemedel under sådana förhållan-
den, att de kunna användas såsam rusgifvande medel.

Åtskilliga goda förhoppningar väcktes hos den nykterhetsvänliga och ordningsälskande delen af svenska folket, då 1905 års brännvinsförsäljnings- och maltdrycksförsäljningsförordningar antogos, om att därmed skulle kunna i afsevärd mån förhindras rusdrycksflodens förhärjande framfart. Men erfarenheten har redan visat, att de nya förordningarnas bestämmelser i många afseenden ej äro till fyllest, hvilket gett sig uttryck i nykterhetsvännernas massmotioner vid denna riksdag om skärpta bestämmelser mot rusdryckshandeln.

Förutom sådan handel med rusgifvande drycker, som i ofvannämnda förordningar afses, förekommer till sina verkningar liknande handel — äfven under andra former, och under allehanda skyddande förklädnad — under former, som ligga utom dessa förordningars ram och räckvidd — och därför ej kunna efter däri förekommande bestämmelser regleras och ej heller — på grund af otillräckliga lagbestämmelser — kunna på annat sätt vare sig förhindras eller kontrolleras, men som dock åstadkomma stor skada hos en mängd på rusdrycker starkt begifna individer bland befolkningen.

En sådan skadlig form för alkoholhandel är apotekarnas rätt att från apoteken utan läkares recept utlämna rusgifvande s. k. läkemedel till allmänheten.

Apotekarnas ofvannämnda privilegium synes i vissa fall af ålder hafva missbrukats, hvilket torde varit anledningen till, att Kungl. Sundhets-

kollegium redan före 1875 utfärdade ett cirkulär, däri apotekarna i riket erinrats om att noga tillse, att eter och sprithaltiga läkemedel ej finge utlämnas, då skäligen anledning förekomme till det antagandet, att desamma voro ämnade att som rusdrycker användas. Den sålunda erhållna uppmaningen synes dock ej apotekarna tillräckligt hafva efterkommit, ty med anledning af en motion i Andra Kammaren af herr Per Nilsson i Vittjärv beslöt Riksdagen år 1875 att i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa om åtgärder, ägnade att i möjligaste mån motverka en för allmänna sedligheten skadlig handel med sprit- och eterhaltiga vätskor.

Kungl. Maj:t, som beaktade denna Riksdagens hemställan, utfärdade med anledning däraf den 8 december 1876 den nu gällande förordningen angående handel med eter samt eter- eller sprithaltiga läkemedel. Klagomål hade i förevarande afseende anförts öfver icke allenast apotekarnas handel med nämnda vätskor utan äfven däröfver att en mängd kringvandrande personer under allehanda namn försålde sprithaltiga droppar och dylikt, hvilket senare förhållande torde hafva varit orsaken till att nämnda kungl. förordning erhållit sin nuvarande lydelse i dess 2 §, hvilken lyder:

»Mom. 1. Rättighet att försälja ether och ether spirituosus eller så kallade Hoffmansdroppar, så ock andra blandningar af ether och sprit, tillkommer endast apoteksföreståndare.

Mom 2. Utan läkares recept må hvarken de i näst föregående mom. omförmälda eller andra läkemedel, som innehålla brännvin eller sprit, från apotek försäljas eller eljes utlämnas, såvida anledning förekommer att antaga, att desamma äro ämnade att såsom rusgifvande medel användas. Ingå i sådana läkemedel, om hvilka här är fråga, tillika giftiga ämnen, gälle i afseende på utlämnandet hvad särskildt stadgadt är.»

Ifrågavarande paragrafs 2 mom. har erhållit alltför sväfvande formulering, så att tillämpningen af densamma nästan uteslutande varit öfverlämnad åt apoteksföreståndarnas personliga godtfinnande, och de kunnat opåtalat öfverskrida däri gifna bestämmelser, enär det ej vid juridiskt beifrande mot öfverskridandet af förordningen torde vara möjligt att mot vederbörandes bestridande kunna leda i bevis, att ifrågavarande berusningsmedel från apoteket samvetslöst utlämnats. Följden blef också, att apotekarna — särskildt i en mängd kyrkobyar och större arbetarecentra — hafva under skydd af nämnda förordning uppehållit en högst skadlig och samhällsvådlig trafik med berusningsmedel. Otroligt stora mängder af nämnda varor hafva sålunda utlämnats till den sprittörstiga allmänheten under förhållanden, som borde stått klart för apotekaren, att de voro af-

sedda såsom berusningsmedel. Nämnda i stort omfång rådande missförhållanden föranledde en motion i Andra Kammaren vid 1898 års Riksdag af herrar Nordin i Hammerdal och O. H. Ström med anhållan, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådan ändring i nämnda kungl. förordning, att apotekare blef förbjuden att utan läkares recept utlämna dylika sprithaltiga läkemedel (till motionens innehåll i öfrigt hänvisas). Andra Kammarens tillfälliga utskott n:o 2, som behandlade förenämnda motion, yttrar därom bland annat:

»Så länge det är tillåtet att i lika vidsträckt omfattning som hittills, utan läkares recept, från apotek utlämna dessa berusande medel, kommer missbruk däraf säkerligen att fortfara. Ty det torde vara endast i ytterst sällsynta undantagsfall, om ens någonsin, som afsikten med deras inköp för berusning är så uppenbar, att apotekaren däraf finner sig pliktig att neka deras utlämnande.» Och i öfrigt på i sitt utlåtande anförda skäl tillstyrkte utskottet skrifvelse till Kungl. Maj:t i ämnet. Riksdagen biföll utskottets förslag och i sin skrifvelse n:o 119 hemställde hos Kungl. Maj:t om vidtagande af sådana åtgärder, att därigenom bättre kunde motverkas den dryckenskap, som, enligt hvad erfarenheten visat, vållas genom missbruket af berörda läkemedel. Någon sådan åtgärd, som afses i nämnda Riksdagens skrifvelse, synes dock ej Kungl. Maj:t hafva täckts vidtaga, enär ifrågavarande kungl. förordning fortfarande har sin dåvarande lydelse. Anledningen till att så är förhållandet kunna vi ej uttala oss om, men att förutvarande missförhållandet så skulle hafva förbättrats, att Kungl. Maj:t på grund däraf ansett den af Riksdagen önskade åtgärden obehöflig kan i alla händelser ej vara fallet, enär detsamma på många platser — förnämligast i de norrländska länen — är så i ögonen fallande, att pressen gång efter annan måst klandrande inskrida däremot.

Sälunda innehöll tidningen Nordsvenska Dagbladet i sitt nummer för den 26 september 1906 en längre artikel, ur hvilken vi tillåta oss anföra några brottstycken. Artikelns rubrik lydde:

Droppkrögeri.

Afslöjanden om en ful trafik.

»Medan ordningsmakten med verksamt bistånd af laglydiga element ligger i öppet och oafslutadt krig mot de samhällets pestspidare, som under namn af lönkrögare och langare veta att gifva spritfloden afledare in på de omsorgsfullast kringskurna områden, äger jämsides med den oloffliga handteringen en måhända lika farlig trafik rum under det kungliga privilegiet mäktiga skydd. Det bör förutskickas en antydning, att de bedröfliga

fakta, som i det följande komma att framläggas, afse hufvudsakligast Norrland och i närmaste hand de norrbottniska centraldistrikten. För att genast gå till sakens kärna må från början lämnas den upplysningen, att det är en viss sida af apotekarnas vällofliga näringsfång, som här kommer att ägnas ett närmare skärskådande.»

Efter att hafva redogjort för de nuvarande bestämmelsernas tånjbara innehåll, hvilket ställer apotekaren juridiskt oåtkomlig, fortsätter tidningen:

»Det är en sorglig sanning, som icke låter sig vederlägga, att hänsynen till ökad ekonomisk vinst kommit och kommer förordningen af 1876 att råka i glömska å månet apotek på den norrländska landsbygden, synnerligast på orter, där legaliserad krogrörelse för längre eller kortare tid varit bannlyst. Frestelsen till ett okritiskt generöst tillmötesgående mot den af lindrigare krämpor lidande allmänheten är onekligen stark i betraktande af vinningsbegärets svårkufvade makt, och den ordinära netto-behållningen erhåller ett oanadt tillskott tack vare folks lyckligen förvärfvade insikt om beska droppars och andra sprithaltiga medicinens inneboende krafter.

Så har vid sidan af den legala handeln uppstått en handtering, hvars verkliga innebörd kan tydliggöras med uttrycket droppkrögeri. Den senare sammansättningsledens fulla berättigande skall tydligt nog klargöras, men vi vilja skarpt understryka, att anklagelser ej riktas mot en hel kår, utan, såsom man får hoppas, mot lätt räknade undantag, som låtit af omständigheterna förleda sig till öfverlöpningar från ett yrkesfält under vetenskaplig kontroll.» — — —

Vidare anför tidningen:

»I afsikt att för den oinvidge förtydliga det vidriga i droppkrögeriets tillvarelsform och konsekvenser, vilja vi anföra ett och annat af hvad rättänkande farmaceuter yttrat på tal om den vådliga trafiken.

Man behöfver icke posta länge utanför en apotekslokal för att få handgripliga bevis på allmänhetens begärlighet efter välgörande droppar, uttalade sig en af våra sagesmän, ty de dropptörstiga göra sig i allmänhet ej så stort besvär, att de aflägsna sig långt från lokalen för att intaga det eldiga fluidet. Särskildt vid marknadstillfällen och helger är trakten närmast apoteket uppehållsorten för berusade, grälsjuka individer af båda könen, hvilka under skrik och hojtanden göra passagen för fredligt folk rent af lifsfarlig. Man kan på en och samna dag få se samma personer besöka apoteket fyra å fem gånger för att af sina välgörare erhålla nya förråd af den kända husmedicinen. För att öka hastigheten vid expedieringen är allting omtänksamt och praktiskt anordnad. På kortaste tid och

minst ansträngande sätt inhåfvas syndapengarna i kassaladan, en febril brådska utvecklas och på droppförsäljningen nedlägges ett arbete, som vore värdt en värdigare sak. Bakom disken stå i skåp och på hyllor buteljer, påfyllda med de olika droppsorterna, färdiga att fermt expedieras. Mynten klinga vid dylika tillfällen oafbrutet mot disken. En och annan filosofiskt anlagd tjänstebroder har jag hört anse droppkrögandet och beskandet såsom ett nödvändigt ondt. Att det onda vändes till godt för apoteksinnehafvarna är obestriddigt, ty den ovärdiga trafiken utjämnar den årliga nettointkomsten till afsevärda summor, belöpande sig på olika platser från 5 å 10 ända till 20 tusen kronor. Och det oaktadt ägnas icke en tanke åt det obehag, som principalernas biträden eller i viss bemärkelse langare få vidkännas både fysiskt och psykiskt. När en farmaceut tillträder en plats, sker detta i den tron, att han både bittida och sent skall tjänstvilligt förse allmänheten med medicin, men hans stora förväning låter lätt tänka sig, då han finner sig försatt bakom en krogdisk för att i främsta hand betjäna samhällets demoraliserade drägg.

I samma anda uttalade sig en annan, äldre Eskulapi handtlangare, hvilken hade svårt att dölja sin harm öfver att han, på förmedling af Farmaceutiska föreningens platsanskaffningsbyrå i Stockholm, råkat ut för missödet att blifva kastad hit upp mot norden. Han hade följande att berätta:

Jag hade länge på ogynnsamma villkor tjänstgjort på ett apotek i mellersta Sverige och fann mig slutligen föranlåten uppsäga platsen och söka mig en bättre. Men nu råkade jag hoppa ur askan i elden. Aldrig hade jag hört omtalas, att här i landet skulle finnas människor, som anlidade apoteken för att erhålla möjligheter att bereda sig ett rus eller stimulans, men denna oangenäma erfarenhet var mig nu förbehållen. Naturligtvis hade jag blifvit lofvad en fördelaktig anställning med goda villkor, men det kan knappast kännas vidare fördelaktigt att se sig förflyttad från civiliserade delar af landet till aflägsna trakter, där man med all flit och kraft får göra ett krogbiträdes sysslor inom ett privilegieradt apoteks väggar. Droppexpeditionen utgör större delen af den årliga omsättningen, och den egentliga medikamentshandeln blir icke blott understundom utan mycket ofta hindrad af denna ynkliga och ovärdiga expedition. Som kommersen fortgår oafbrutet såväl hvardagar som sön- och helgdagar bittida och sent, inses att fri- och rättigheterna äro större än för vanliga lag- enligt hållna utskänknings- och utminuteringslokaler. Kundkretsen är sammansatt af sådana element, som få hålla till godo med språkets mustigaste benämningar. De synas icke lida af hälsans efterhängsenhet, ty den helbrägdagörande supningen är lika sommar och vinter. Att det

af mig åsyftade apoteket gaf sin ägare betydlig vinst kan man förstå däraf, att vissa dagar blott och bart för droppar lades ned i kassan summor, varierande mellan 100 och 150 kronor.

Så ungefär formade sig vittnesbörden. Uppenbart är, att angreppen icke dikterats af personlig illvilja, utan endast gjorts i rättmätig förtrytelse öfver ett förhatligt ondt, som lagstiftningen *måste* utrota, därest medicinalstyrelsens kontroll och ordningsmaktens verksamhet visa sig icke vara tillfyllestgörande. I samhällets namn har man rätt att fordra större lagbundenhet och det personliga godtyckets detronisering. Ty genom den oförsvarliga beredvilligheten att tillhandahålla allmänheten större mängder medicin, som faktiskt användas såsom berusande medel, svika apoteken sin realuppgift att vara uteslutande medikamentsförsäljningar och blifva i viss mån samhällsfientliga inrättningar till vidmakthållande af dryckenskapslasten bland den lägre befolkningen.

Att så kunnat blifva förhållandet är mera än beklagligt i en tid, då allt göres för att afvärja dryckenskapens nationalfara, höja folkupplysningen och åsätta samhället en prägel af högre kulturellt värde. Det måste vara samhällets plikt att gå till botten med hvart och ett missförhållande, som reagerar mot ett fortskridande på de enda rätta vägarna. Mot utvecklingen och framåtskridandet tenderar den såväl ofärgade som färgade brännvinsfloden, och vattnad af dess giftförande floden spirar nöds och eländes ogräs.

Det skulle sannerligen ej vara för tidigt, i många fall till äfventyrs för sent, att de, som makten hafva, ingrepe räddande och städfjande. För samhället blefve därigenom betydliga fördelar vunna och därtill icke så ringa tillfredsställelse för rättsmedvetandet, som blifvit bortskämdt med att rättvisan stundom afgår med segern. Förefintligheten af ett perverst rusdrycksbegär är ingenting att förvåna sig öfver, men däremot är det ägnadt att väcka icke blott förvåning utan äfven afsky, att den skamfläck, som åsatts apotekarnas aktade yrke, icke blifvit utplånad.»

Så långt Nordsvenska Dagbladet.

Vidare gick genom svenska pressen i slutet af förra året en notis om en finne vid namn Takkanen, som å Haparanda apotek inköpt 1 liter Hoffmansdroppar, hvilka han sedermera förtärt och däraf blifvit eterförgiftad, så att han, då han hemkommit till Jukkasjärvi, efter svåra plågor ljöt döden.

Då det sålunda torde vara klart, att de missförhållanden, som påkallade Riksdagens skrifvelse 1898, hela tiden sedan dess varit lika trängande för den åtgärd, som däri afsågs, men som — trots att cirka 9 år sedan dess förflutit — Kungl. Maj:t dock ej täckts vidtaga någon åtgärd

i antydd riktning, — tillåta vi oss *dels* på grund därpå *och dels* på grund af hvad vi i öfrigt här ofvan tillåtit oss anföra, hos Riksdagen värdsamt hemställa,

att Riksdagen behagade i förnyad skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t tacktes vidtagna sådana åtgärder, att de i 2 § af kungl. förordningen angående handel med eter samt eter- eller sprithaltiga läkemedel af den 8 december 1876 omnämnda eter- eller sprithaltiga läkemedel ej vidare må, såsom hittills på många platser inom landet förekommit, från apotek försäljas eller eljest utlämnas under sådana förhållanden, att de kunna användas såsom rusgifvande medel.

Stockholm den 14 februari 1907.

L. J. Carlsson
i Malmberget.

Bernh. Eriksson.

Curt Wallis.

I motionens syfte instämma:

<i>Viktor Larsson.</i>	<i>Rob. Karlsson.</i>	<i>P. Hörnstén.</i>	<i>Aug. Nilsson.</i>
<i>J. Andersson</i> i Baggböle.	<i>Albin Ahlstrand.</i>	<i>E. A. Leksell.</i>	<i>Johan Ericsson.</i>
<i>Linus Lundström.</i>	<i>Oskar Berg.</i>	<i>O. G. Erikson.</i>	<i>Per N:son-Bosson.</i>
<i>Alfr. Lundgren.</i>	<i>C. G. Sædén.</i>	<i>A. A. Eriksson.</i>	<i>A. Thylander.</i>
<i>J. E. Ericsson.</i>	<i>W. Johansson</i> i Öija.	<i>Joh. Ström.</i>	<i>L. Gust. Broomé.</i>
<i>C. J. Hammarström.</i>	<i>Robert Johansson.</i>	<i>A. J. Hagström.</i>	<i>M. Sundström.</i>
<i>Carl Jansson</i> i Edsbäcken.	<i>Fr. Berglund.</i>	<i>Joh. Johansson</i> i Kälkebo.	<i>Halvar Eriksson.</i>
<i>G. Kronlund.</i>	<i>G. Lindgren</i> i Islingby.	<i>Alfr. Jonsson.</i>	<i>E. A. Nilson.</i>
<i>Ol. Olsson</i> i See.	<i>Edvard Wavrinsky.</i>	<i>J. Byström.</i>	